

[ก่ อ น ปิ ด เล่ ม]

เชิดชัย อุดมพันธ์

อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ค่าของคนอยู่ที่เป็นคนของใคร

ชีวิตของคนทำงานจำนวนมากไม่น้อยมักเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ท้อแท้และท้อถอย เมื่อกระทำการงานอย่างเต็มความสามารถ หรือกระทำการต่างๆ ด้วยความปรารถนาดี แต่กลับไม่ได้รับความชื่นชมหรือไม่มีคุณค่าในสายตาของเจ้านายหรือผู้ร่วมงาน ขณะที่คนอื่นจำนวนมากแทบไม่ต้องใช้ความพยายามในการประกอบกิจการงาน แต่ก็ได้รับความยกย่องและก้าวหน้าในชีวิต ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการประจักษ์ในสถานะของชีวิตการทำงานเช่นนี้ คงทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า “ค่าของคนอยู่ที่ใด”

คติในการดำเนินชีวิตที่ว่า “ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน” หรือ “จะดีจะชั่วอยู่ที่ทำตัว จะสูงจะต่ำอยู่ที่ตัวทำ” เป็นสิ่งที่เสาะหาได้ยากในสังคมปัจจุบันทั้งที่ค่าของคนเป็นมาตรฐานสำคัญของชีวิตที่จะกำหนดบรรทัดฐานต่อภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมไปถึงเป็นสิ่งชี้วัดความมีคุณค่าขององค์กรและสังคม แต่ด้วยทัศนคติที่ยึดถือเอาความเป็นพวกพ้องมาให้ค่าต่อการกระทำ และยกย่อง ชื่นชม หรือเอื้อประโยชน์แก่บุคคล เกื้อหนุนกันในระบบอุปถัมภ์ ผลของงานจึงไม่อาจนำมากำหนดค่าของคนได้อย่างยุติธรรมและเที่ยงตรงในทุกโอกาส จึงไม่แปลกนักที่คนในแวดวงอาชีพส่วนใหญ่มุ่งแต่สร้างภาพ ทำตัวประจบประแจง ไม่มีความเห็นชอบบนหลักเหตุผล เพียงเพื่อต้องการให้ตนเป็นที่รักใคร่เอ็นดู และยอมรับเข้าเป็นพวก เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะทำงานไร้ประสิทธิภาพ แต่กลับมุ่งเอาความดีใส่ตัว แม้กระทำความผิดก็ไม่คิดแก้ไขปรับปรุง เพราะสำนึกแค่เพียงว่า การหาพรรคเล่นพวกย่อมช่วยให้ได้มาซึ่งวัตถุเงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ ทั้งยังช่วยปกป้อง

ความผิดและแก้ไขให้เป็นความถูกต้องได้ สำนึกเช่นนี้จึงนำไปสู่การปฏิบัติที่เรียกว่า สองมาตรฐาน

กุกุรชาตกเป็นเรื่องหนึ่งที่สะท้อนถึงพฤติกรรมนี้มาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล เมื่อครั้งที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาสุนัข ในครั้งนั้นพระราชอาแห่งนครพาราณสีได้สั่งให้ทหารฆ่าสุนัขทุกตัวที่พบเห็น ยกเว้นสุนัขทรงเลี้ยงของวังหลวง เพราะพระราชอาเข้าใจว่าสุนัขจรทั้งหลายมีนิสัยทรามลอบมากัดกินหนังหุ้มรถและชะเนาะที่เปียกฝนในตอนกลางคืนพญาสุนัขจึงทูลแก่พระราชอาว่า ถ้าให้ฆ่าสุนัขทุกตัวที่พบเห็น เหตุใดจึงละเว้นสุนัขที่เลี้ยงไว้ในราชตระกูล ทั้งที่เป็นสุนัขเช่นกัน การกระทำเช่นนี้ไร้ความยุติธรรมไม่ควรแก่สถานะของกษัตริย์ พญาสุนัขจึงทูลแก่พระราชอาว่าจะขอพิสูจน์ให้ได้สุนัขที่กระทำผิดที่แท้ โดยขอให้นำเบรียงและหญ้าแพรกมาขยำให้สุนัขทุกตัวดื่ม หลังจากนั้น สุนัขที่กินหนังหุ้มรถเข้าไปก็ถ่ายออกมาพร้อมกับหนัง ซึ่งก็คือสุนัขในอารักขาของพระราชอาแห่งเอง สุนัขตัวนั้นจึงถูกสั่งฆ่า สุนัขในพระราชวังตัวอื่น รวมทั้งสุนัขจรจึงรอดพ้นจากภัยครั้งนั้น

สิ่งที่ควรตระหนักในเรื่องนี้ คือ หากผู้ใหญ่ผู้บังคับบัญชา หรือเจ้านาย มีฉันทาคติต่อคนในอารักขาย่อมไม่อาจมองเห็นความผิดของพวกเขาจนส่งผลให้ไม่อาจมองเห็นค่าของคนและผลของงานอย่างที่เป็นจริงได้ อย่างไรก็ตาม ในชีวิตจริงอาจไม่โชคดีอย่างในชาตกที่มีคนมาช่วยพิสูจน์ความจริงและทำลายฉันทาคตินั้นลงได้ และถือเป็นชะตาร้ายยิ่งขึ้นหากต้องประสพกับเจ้านายที่เล่นพรรคพวกและมีสองมาตรฐาน เช่นนี้แล้วคงมีอาจคิดถึงประสิทธิภาพขององค์กรและความอยู่รอดของสังคมได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงควรต้องรู้เท่าทันความชอบพอของตัวเอง ไม่ปล่อยให้เกิดอคติลำเอียงเป็นภัยอุปสรรคต่อบุคคลอื่น ที่สำคัญกว่านั้นคือ การตระหนักและทำให้ชีวิตอื่นมีค่าอย่างเท่าเทียมกัน เพราะหากเราได้เสียโอกาสและสติในการสร้างคุณค่าให้ความเห็นแก่พวกพ้องไปแล้ว เราคงสูญเสียคุณค่าแห่งชีวิตไปหมดสิ้นและอาจไม่มีโอกาสกลับมาแก้ตัวได้อีก (๘)